

Asia: VN/3528/2021

Lausuntopyyntö mietinnöistä koskien yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta

Velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jolla yhdenvertaisuussuunnittelovelvollisuus ja yhdenvertaisuuden edistämisen velvollisuus laajenisivat koskemaan varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia?

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhdenvertaisuuslakia niin, että yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnittelu ja yhdenvertaisuuden edistäminen laajennetaan koskemaan myös varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia. Sivista huomauttaa, että varhaiskasvatuslaissa on jo nykyisellään määritelty varhaiskasvatuksen tavoitteeksi yhdenvertaisuuden edistäminen. Näin ollen esitetty laajennus koskee nimenomaan yhdenvertaisuussuunnittelovelvollisuutta. Sivista ei kannata suunnittelovelvollisuuden laajentamista varhaiskasvatukseen. Sivista katsoo, että käytännössä esitysluonnoksessa on kyse edistämistyön dokumentoinnin velvoitteesta. On tarkkaan punnittava, toisiko mahdollinen laajennus lisäarvoa yhdenvertaisuuden edistämiseen varhaiskasvatuksessa, vai olisiko pääasiallinen vaikutus lisääntynyt hallinnollinen työ. Sivista katsoo, että yhdenvertaisuuden edistäminen varhaiskasvatuksessa kuvataan jo varhaiskasvatussuunnitelmissa, eikä erillisen suunnitelman laatiminen ole näin ollen tarkoituksenmukaista.

Tuoreessa kertomuksessaan eduskunnalle yhdenvertaisuusvaltuutettu tuo esiin nykyisiä haasteita viranomaisten yhdenvertaisuussuunnittelussa: yhdenvertaisuussuunnittelu tyypistyy usein velvoitteeksi laatia yksittäinen suunnitteluasiakirja. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa lisäksi, että näiden suunnitelmien kirjaukset ovat usein ympärilyöreitä. Sivista katsoo, että nyt esitetty suunnitteluelvoitteen laajennus johtaisi pahimmassa tapauksessa nimenomaan vastaavanlaiseen muodolliseen prosessiin aidon yhdenvertaisuuden edistämisen sijaan. Erityisen todennäköiseltä tämä vaikuttaa myös sen perusteella, miten esityksen taloudellisia vaikutuksia on arvioitu: esityksen ei arvioida aiheuttavan lisäresurssitarvetta varhaiskasvatuksen henkilökunnan osalta. Yleisesti Sivista kiinnittää huomiota siihen, että mietinnön pääasialliset taloudelliset vaikutukset arvioidaan kohdentuvan yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistoon sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan resurssitarpeeseen. Sivista pitää epätarkoituksenmukaisena yhdenvertaisuuden edistämisen kannalta, että velvoitteita lisättäessä resursointi suunnataan valvontaan, uusien velvoitteiden toimeenpanon sijaan.

Sivista pitää tärkeänä, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhdenvertaisuuden edistäminen, sillä jo varhaislapsuudessa ympäristöstä omaksutuilla ajattelu- ja toimintamalleilla voi olla suuri merkitys myöhemmin elämässä. Tämä toteutuu kuitenkin jo nykyisen lainsäädännön ja varhaiskasvatussuunnitelman velvoittamana. Uuden, osin päällekkäisen suunnitteluvaihtoehteen sijaan varhaiskasvatustoimijat hyötyisivät enemmän toimintamalleista, joita olisi helppo hyödyntää arjen yhdenvertaisuuden edistämistyössä, johon jo nykyinen laki velvoittaa. Sivista ei kannata henkilöstön velvollisuuksien lisäämistä. Jos kuitenkin suunnitteluvaihtoehtoa laajennetaan varhaiskasvatukseen, tulee sen taloudelliset vaikutukset arvioida uskottavasti. Kaikki mahdollinen lisääntyvä suunnittelutyö tulee resursoida riittävästi pysyvin määrärahoihin ja mahdolliset lisäkustannukset on korvattava suoraan varhaiskasvatustoimijoille.

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, että kunta vastaisi siitä, että sen alueella toimiville perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatuksen toimijoille laaditaan toimipaikkakohtaisen suunnitelman sijaan yhteistyössä näiden toimijoiden kanssa yhteiset yhdenvertaisuussuunnitelmat?

Sivista ei kannata suunnitteluvaihtoehtoa laajentamista aiemmin esitetyistä syistä. Jos kuitenkin esitys etenee, Sivista pitää ehdotusta tarkoituksenmukaisena.

Häirintä

Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien häirinnän määritelmän muuttamista siten, että se sisältäisi myös ihmisryhmään kohdistuvan häirinnän?

Sivista katsoo, että häirinnän käsitteen laajentamisen ihmisryhmään kohdistuvaksi teeman suhteen on tehtävä laaja vaikutusarviointi. Lakiesityksessä ei ole arvioitu esimerkiksi sitä, millaisia mahdollisuuksia oppilaitoksilla on arvioida sen toiminnan vaikutuksia eri väestöryhmiin. Esityksestä jää epäselväksi, millaisia ryhmiä määritelmä voisi jatkossa koskea. Näin ollen jää myös epäselväksi, mitkä edellytykset koulutuksen järjestäjällä on tunnistaa näitä ryhmiä.

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan lakiin kirjattaisiin, että varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjän menettely on syrjintää, jos ne laiminlyövät puuttua tiedossaan olevaan häirintään?

Sivista ei kannata ehdotusta. Sivista katsoo, että nykyinen lainsäädäntö määrittää riittävän veloitteen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjille puuttua häirintään.

Sivista pitää ongelmallisena riittävän puuttumisen tulkinnanvaraisuutta. Sivista huomauttaa, että varhaiskasvatusta ja koulutusta koskeva lainsäädäntö antaa järjestäjille rajatut keinot puuttua häirintään silloin, kun kyseessä on oppilaan tai opiskelijan toiseen oppilaaseen tai opiskelijaan kohdistama häirintä. Yhdenvertaisuuslailla ei voida asettaa oppilaitokselle pidemmälle meneviä veloitteita, kuin mihin muu oppilaitosta sitova nykyinen lainsäädäntö antaa mahdollisuuden.

Oppilaaseen tai opiskelijaan kohdistuvaan häirintään puuttuminen on usein vähintäänkin ensivaiheessa henkilökuntaan kuuluvan tehtävänä. Sivista edellyttää täsmennettävän, millaista henkilökunnan puuttumista oppilaan tai opiskelijan harjoittamaan häirintään pidetään riittävänä, ja miten oppilaitoksen on toimittava tilanteessa, jossa henkilökuntaan kuuluva ei riittävästi puutu tilanteeseen. Oppilaitokselle ei voida myöskään tässä suhteessa asettaa pidemmälle meneviä

velvoitteita, kuin mihin työlainsäädäntö antaa mahdollisuuden. Vaikutukset työlainsäädännön soveltamisen kannalta olisi näin ollen myös arvioitava.

Mikäli ehdotus etenee esitykseksi, Sivista katsoo, että rajausta toimipaikassa, koulussa tai oppilaitoksessa tapahtuvaan häirintään on perusteltu. Varhaiskasvatuksen tai koulutuksen järjestäjän mahdollisuudet puuttua muualla tapahtuvaan häirintään ovat olennaisesti rajallisemmat.

Asian vieminen lautakuntaan ilman yksilöityä asianomistajaa

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutettu tai yhdenvertaisuutta edistävä yhteisö voisi viedä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan myös sellaisen syrjintää tai vastatoimia koskevan asian, jossa ei ole yksilöityä tiettyä asianomistajaa?

Tältä osin Sivista viittaa EK:n lausuntoon.

Kohtuulliset mukautukset

Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien kohtuullisia mukautuksia?

Sivista katsoo, että täsmennys vammaisen henkilön tarpeiden ensisijaisuudesta voi joiltain osin osoittautua ongelmalliseksi, etenkin kun palvelutason nostamiseen ei esitetä osoitettavan taloudellisia resursseja.

Koulutuksessa kohtuulliset mukautukset turvaavat vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia hakeutua opintoihin sekä suoriutua niistä. Konkreettinen esimerkki mukautuksista koulutusjärjestelmässä on koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottaminen ylioppilastutkinnossa. Sivista pitää tärkeänä, että ehdotuksella ei estetä nykyistä käytäntöä, jossa Ylioppilastutkintolautakunta arvioi kokonaisuutta siten, että kokelaiden kesken yhdenvertaisuus toteutuu. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vamma tai muu syy ei ole automaattisesti peruste erityisjärjestelyihin, vaan edellytyksenä on, että syy estää kokelasta suorittamasta koetta samalla tavoin kuin muut kokelaat. Niin ikään Sivista pitää tärkeänä, että jatkossakin poikkeavaa arvostelua käytetään vain erittäin painavin perustein, jos on selvää, että erityisjärjestelyt eivät ole riittäviä turvaamaan kokelaan edellytykset suorittaa koe yhtäläisesti muihin kokelaisiin nähden.

Hyvitys

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voisi määrätä hyvitystä?

Sivista pitää sinänsä kannatettavana tavoitetta matalan kynnyksen oikeusturvakanavan luomisesta syrjinnän kohteeksi joutuneelle. Hyvityksessä on kuitenkin kyse varsin merkittävästä taloudellisesta seuraamuksesta, jolloin toimivalta sen määräämisestä vaatii huolellista arviointia ja kattavaa perustelua. Sivista pitää erityisen ongelmallisena sitä, että lautakunnan jäsenet eivät ole ammattituomareita. Sivista pitää niin ikään ongelmallisena sitä, että lautakunnassa asiat ratkaistaan lähtökohtaisesti kirjallisessa menettelyssä. Sivista pitää nykyisen yhdenvertaisuuslain lähtökohtaa siitä, että hyvityksen määrääminen kuuluu tuomioistuimelle, perusteltuna sekä tarkoituksenmukaisena eikä tätä tule muuttaa.

Ehdotuksen mukaan sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalla että käräjäoikeuksilla olisi toimivalta määrätä hyvitystä. Lautakunnan ja tuomioistuinten toimivallan jaosta säädettäisiin laissa. Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien käräjäoikeuksien ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan jakoa hyvitysasioissa?

Tältä osin Sivista viittaa EK:n lausuntoon.

Ehdotuksen mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan menettelyssä noudatetaan asian käsittelyn ja selvittämisen, suullisen käsittelyn ja oikeudenkäyntikulujen osalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä ja näihin liittyviä julkisuussäännöksiä ja muilta osin täydentävästi hallintolakia. Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa noudatettavaa menettelyä hyvitysasian käsittelyssä?

Tältä osin Sivista viittaa EK:n lausuntoon.

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan hallintotuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa voitaisiin vahvistaa ratkaisuksi sovinto hyvitysasiaa koskevalta osalta?

Tältä osin Sivista viittaa EK:n lausuntoon.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kokoonpanoa ja menettelyjä koskevat muutokset

Mitä mieltä olette ehdotuksista koskien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kokoonpanoa ja menettelyjä (esim. jaostojen kokoonpano, vahvennettu jaosto, asian tutkimatta jättäminen, sidonnaisuusilmoitukset)?

Tältä osin Sivista viittaa EK:n lausuntoon.

Esityksen vaikutukset

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetuilla muutoksilla olevan?

Varhaiskasvatuksen suunnitteluvuorokauden laajentamisen osalta Sivista katsoo ehdotuksen tuovan varhaiskasvatuksen järjestäjille ja palveluntuottajille resursoimattoman lisävelvoitteen. Ottaen huomioon, että viranomaisen suunnitteluvuorokaus on yhdenvertaisuusvaltuutetun arvion mukaan usein tyypistynyt ympäröivään dokumentin laadinnaksi, Sivista on huolissaan siitä, että yhdenvertaisuuden edistäminen varhaiskasvatuksessa etenee ehdotetuilla muutoksilla epätoivottavaan suuntaan: arjen yhdenvertaisuuden edistämisen toimenpiteiden sijaan voimavarat suunnataan dokumentointiin.

Muut huomiot esityksestä

Onko teillä muita huomioita esityksestä?

Ehdotuksen yhteydessä on mainittu mahdollisena jatkotoimena yhdenvertaisuussuunnittelun laajentaminen lasten ja nuorten harrastus- ja kerhotoimintaan. Sivista painottaa, että ehdotettaessa laajasti koko järjestelmää koskevia velvoitteiden laajentamisia, tulee tiedostaa toimijoiden moninaisuus. Esimerkiksi Sivistan jäsenistöstä osa on varsin pieniä toimijoita, moni myös yhdistyspohjaisia. Tällaisilla järjestäjillä resurssit ovat tehokkaassa käytössä ja kaikki uudet hallinnolliset velvollisuudet ovat väistämättä pois ydintoiminnasta – jollaiseksi yhdenvertaisuuden

edistäminen luontevana osana toimintaa myös lasketaan. Sivista ei kannata yhdenvertaisuussuunnittelun laajentamista lasten ja nuorten harrastus- ja kerhotoimintaan, mutta mikäli muutoksia tehdään, tulee mahdolliset kustannukset aina korvata järjestäjille.

Yleiset huomiot esityksestä

Yleiset huomionne työelämän alajaoston esityksestä

Työelämän alajaoston mietinnön osalta Sivistystyönantajat yhtyy Elinkeinoelämän keskusliiton lausunnossaan esiin nostamiin huomioihin.

Työnantajan velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta (7 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa täsmennetään mitä työnantajan tulee ottaa huomioon arvioidessaan työpaikan yhdenvertaisuustilannetta?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuussuunnitelman tulisi jatkossa sisältää myös työpaikan yhdenvertaisuuden arvioinnin johtopäätökset?

-

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävät ja toimivalta (19 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetulla olisi oikeus antaa lausunto työsuojeluviranomaisen käsiteltävänä olevassa asiassa (22 §:n tarkoittamissa tapauksissa)?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetulla olisi mahdollisuus toimia ulkopuolisena asiantuntijana työsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvassa asiassa?

-

Työsuojeluviranomaisen tehtävät ja toimivalta (22 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa työsuojeluviranomaisen valvontatoimivaltaa täsmennetään koskemaan työelämää?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan työsuojeluviranomaisen on varattava yhdenvertaisuusvaltuutetulle tilaisuus lausunnon antamiseen asioissa, joilla on yhdenvertaisuuslain tulkinnan kannalta merkitystä?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan työsuojeluviranomainen voi lain tulkinnan kannalta merkittävässä yksittäistapauksessa käyttää apunaan yhdenvertaisuusvaltuutettua asian selvittämisessä?

-

Mitä mieltä olette työsuojeluviranomaisen tiedonvälitykseen liittyvistä ehdotuksista?

-

Kehotusmenettelyn laajentaminen (työsuojelun valvontalaki 13 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa työsuojeluviranomaisen kehoitusmenettelyä laajennetaan koskemaan myös työnantajan velvollisuutta arvioida ja edistää yhdenvertaisuutta (7§:n 1 momentti)?

-

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Jos näkemyksenne mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltaa tulisi laajentaa kaikkiin työelämän syrjintä- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin, miten ratkaisisitte yhdenvertaisuusvaltuutetun ja työsuojeluviranomaisen päällekkäiseen toimivaltaan liittyvät kysymykset?

-

Jos näkemyksenne mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltaa tulisi laajentaa työelämän syrjintä- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin, mitkä työelämäasiat soveltuisivat lautakuntakäsittelyyn?

-

Vaikutusarvioinnit

Yleiset huomionne esityksen arvioiduista vaikutuksista

-

Huomionne taloudellisista vaikutuksista

-

Huomionne vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Huomionne yhteiskunnallisista vaikutuksista

-

Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähäiselle arvioinnille? Jos on, mikä?

-

